

การสัมมนาระดับชาติ เรื่องแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของ
ผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
วันอังคารที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๕๘ เวลา ๘.๓๐ – ๑๓.๐๐ นาฬิกา
ณ ห้องกมลทิพย์ ๑ โรงแรมเดอะสุโกศล ไฮเทล เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

หลักการและเหตุผล

ในบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ภายใต้ระบบกฎหมายพหุวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ของประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งมีเชื้อสายมลายูมุสลิมพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๕๔๙ มีบทบัญญัติให้ศาลชั้นต้นสามารถใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกในการพิจารณาคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีครอบครัวและมรดกโดยไม่จำเป็นต้องใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีมติระงับยุติธรรมปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับศาลชั้นต้นในการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดีครอบครัวและมรดก และเปิดโอกาสให้ศาลสามารถตีความหลักการของกฎหมายอิสลามที่เกี่ยวข้องและนำมาบังคับใช้กับคดีครอบครัวมรดกโดยให้การตัดสินในชั้นนี้เป็นที่สิ้นสุดไม่ให้สิทธิแก่คู่ความในการอุทธรณ์ฎีกา

จากงานวิจัยเรื่อง “การเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิง: สรรวจอุปสรรคและการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็น” โดยคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลและมูลนิธิยุติธรรมและสันติภาพ พบว่าผู้หญิงส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างจำกัดในการจัดการปัญหาต่างๆ ในครอบครัวและชุมชน เช่น ความรุนแรงในครอบครัว การสมรส การสิ้นสุดการสมรส การจ่ายค่าเลี้ยงดูมรดก ทั้งนี้เนื่องจาก ๑) การตีความกฎหมายอิสลามที่ใช้อยู่ ขาดความชัดเจน ไม่มีความแน่นอน เนื่องจากเป็นการใช้ดุลยพินิจและไม่มีประมวลหลักเกณฑ์อย่างเป็นทางการเกี่ยวกับการตัดสินตามกฎหมายอิสลามของคณะยุติธรรม ๒) ผู้นำศาสนาในระดับชุมชนและระดับจังหวัดล้วนเป็นผู้ชาย ยังไม่มีความเข้าใจในปัญหาต่างๆ ที่ผู้หญิงเผชิญอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงต่อผู้หญิงอันเนื่องมาจากฐานคิดเรื่องเพศภาวะ ๓) ผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับหลักศาสนาเพียงพอที่จะเรียกร้องความยุติธรรมให้ตนเอง มักเข้าถึงเพียงกลไกยุติธรรมระดับชุมชน หรือตกอยู่ภายใต้กฎหมายชุมชนซึ่งมีหลายกรณีไม่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามและมาตรฐานสากลในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง มีจำนวนน้อยมากที่นำคดีขึ้นสู่ศาลคำพิพากษามีผลเฉพาะในศาล แต่ไม่ผูกมัดการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐด้านอื่นๆ เช่น ที่ดิน ปกครอง ภาษีอากร

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและองค์กรภาคีที่เข้าร่วมโครงการฯ ตระหนักถึงความสำคัญในสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้น เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความตระหนักในสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงมุสลิม แก่องค์กรผู้หญิงมุสลิม องค์กรทางศาสนาและบุคลากรของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การร่วมกันขับเคลื่อนหรือสนับสนุนการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานอนุสัญญา CEDAW ในฐานะที่เป็นมาตรฐานสากลผ่านกิจกรรม ดังต่อไปนี้

๑) การอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงมุสลิมแก่เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานสิทธิมนุษยชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเจ้าหน้าที่ ศอ.บต. จำนวน ๒๕ คน และองค์กรผู้หญิงมุสลิมและเครือข่าย จำนวน ๒๕ คนรวม ๒ รุ่นๆละ ๒ วัน ที่จังหวัดปัตตานี เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๕๗ เพื่อเพิ่มความรู้และมุมมองด้านสิทธิมนุษยชนแก่กลุ่มเป้าหมายทั้ง ๒ กลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงต่อผู้หญิงมุสลิมในประเทศไทยอันเนื่องมาจากฐานคิดเรื่องเพศภาวะ กฎหมายไทยในการคุ้มครองผู้หญิงจากความรุนแรงมิติเชิงบวกของหลักศาสนาอิสลามในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงมาตรฐานสากลต่างๆ ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงและความร่วมมือของกลุ่มประเทศอิสลามเรื่องผู้หญิง โดยมีผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชนและศาสนาอิสลามร่วมกันพัฒนาเนื้อหาสาระ เครื่องมือในการอบรมและเป็นวิทยากรกลุ่มผู้หญิงมุสลิมที่ผู้เข้าร่วมได้เสนอปัญหาเกี่ยวกับความรุนแรงต่อผู้หญิงในรูปแบบต่างๆ และข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาที่กลไกยุติธรรมในระดับชุมชน ระดับจังหวัด และระดับประเทศ

๒) การประชุมผู้หญิง เรื่องการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน ๑๕๗ คนระยะเวลา ๑ วัน ที่จังหวัดปัตตานี เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เช่นเดียวกับกิจกรรมที่ ๑ โดยมีการนำเสนอเรื่องเล่าของผู้หญิงที่เพียรหาความยุติธรรมจากการถูกระทำรุนแรงโดยบุคคลครอบครัว ชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้เข้าร่วมการประชุมได้มีโอกาสในการพิจารณาข้อเสนอของผู้เข้าร่วมการอบรมจากกิจกรรมที่ ๑ และระดมความเห็นเพิ่มเติมและสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาความรุนแรงข้างต้นที่ผู้หญิงเผชิญแก่กลไกยุติธรรมแต่ละระดับ

๓) การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อจัดทำแนวปฏิบัติในการคุ้มครองและส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่จังหวัดปัตตานี เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ มีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น ๓๒ คน โดยมีวัตถุประสงค์และเนื้อหาเช่นเดียวกับกิจกรรมที่ ๑ และ ๒ และยังเปิดโอกาสให้ร่วมกันจัดทำข้อเสนอแนะในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากมุมมองของหน่วยงานภาคีทั้งภาครัฐและประชาสังคมที่ร่วมโครงการ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและองค์กรภาคีที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้นำข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมการอบรม การประชุม และการสัมมนาทั้งสามครั้งมาจัดทำร่างแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง จึงเห็นสมควรจัดการสัมมนาเรื่อง แนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ ห้องกมลทิพย์ ๑ โรงแรมเดอะสุโกศล ไฮเทล เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ในวันที่ อังคารที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๕๘

วัตถุประสงค์:

๑. เพื่อนำเสนอสถานการณ์ปัญหาและอุปสรรคการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
๒. เพื่อนำหลักสิทธิมนุษยชนในอิสลามเกี่ยวกับผู้หญิง และอนุสัญญาการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ของสหประชาชาติ มาปรับใช้เพื่อปกป้อง คุ้มครองและส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
๓. เพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

หน่วยงานและองค์กรที่ร่วมโครงการ:

๑. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๒. สำนักจุฬาราชมนตรี
๓. สถาบันศาสนา วัฒนธรรมและสันติภาพมหาวิทยาลัยพายัพ
๔. มูลนิธิผู้หญิง
๕. มูลนิธิยุติธรรมเพื่อสันติภาพ
๖. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
๗. องค์การเพื่อความเสมอภาคระหว่างเพศและเสริมพลังของผู้หญิงแห่งสหประชาชาติ (UN WOMEN)
๘. กระทรวงต่างประเทศ การค้าและพัฒนาประเทศแคนาดา (DFATD, Canada)

ผู้เข้าร่วมสัมมนา: ผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน ๑๕๐ คน จากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องดังนี้

๑. คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด
๒. ผู้แทน / ผู้ทรงคุณวุฒิ จุฬาราชมนตรี
๓. สำนักงานกิจการยุติธรรม ส่วนนโยบายและยุทธศาสตร์ จังหวัดชายแดนภาคใต้
๔. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
๕. ผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
๖. ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข
๗. สำนักงานอัยการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือทางกฎหมาย
๘. สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๙. ผู้แทนสภาพนายความในพระบรมราชูปถัมภ์
๑๐. ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ/ผู้แทนศูนย์ปฏิบัติการตำรวจ จังหวัดชายแดนภาคใต้
๑๑. กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร / กอ.รมน. ภาค ๔ ส่วนหน้า
๑๒. สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ กลุ่มงานเสริมสร้างความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้
๑๓. เจ้าหน้าที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน
๑๔. นักวิชาการและนักศึกษาด้านสิทธิมนุษยชน
๑๕. ผู้แทนองค์การระหว่างประเทศที่ดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน
๑๖. กรรมการสิทธิมนุษยชนและเจ้าหน้าที่สำนักคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
๑๗. องค์กรเครือข่ายผู้หญิงมุสลิม
๑๘. องค์กรภาคประชาสังคมอื่นๆ
๑๙. สื่อมวลชน

ผลลัพธ์โครงการ:

๑. ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความจำเป็นในการมีแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
๒. แนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้จากการระดมความเห็นของผู้เข้าร่วมการสัมมนาสอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามเชิงบวกและสอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญาการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW)

กำหนดการ
โครงการสัมมนา เรื่องแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของ
ผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
วันอังคารที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๕๘ เวลา ๘.๓๐ – ๑๓.๐๐ นาฬิกา
ณ ห้องกมลทิพย์ ๑ โรงแรมเดอะสุโกศล ไฮเทล เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

วันอังคารที่ 21 เมษายน 2558	
8:30	ต้อนรับด้วยอาหารว่างและเครื่องดื่ม
9:00 – 9:30	ลงทะเบียน
	ดร.ประทีปจิต นิละไพจิตร: พิธีกร
9:30 – 10:00	<ul style="list-style-type: none"> ● กล่าวรายงาน: อังคณา นิละไพจิตร ประธานมูลนิธิยุติธรรมเพื่อสันติภาพ และ อนุกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์ด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ● กล่าวเปิดการสัมมนา : ศ.ดร.อมรา พงศาพิชญ์ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
10:00 – 10:15	ชมวีดิทัศน์ เสียงของผู้หญิงเพียรหาความยุติธรรม
10.15 – 11.00	<p>การเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้: แนวปฏิบัติและข้อค้นพบของโครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ผศ.ดร.สุชาติ เศรษฐมาลินี : กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย (การปฏิบัติที่เป็นอยู่กับหลักอิสลาม) ● อุษษา เลิศศรีสันทัด : มูลนิธิผู้หญิง (แนวปฏิบัติฯ ที่ได้จากการโครงการ) <p>ดำเนินรายการโดย: ศิริพร สะโครบาเน็ค: มูลนิธิผู้หญิง</p>
	ดร.รัชดา ไชยคุปต์ : พิธีกร
11:00 – 12:45	<p>การอภิปราย: ข้อคิดเห็นต่อแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้: ภาณุ อุทัยรัตน์ เลขาธิการ ศอ.บต ● กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์: ผู้แทนกระทรวงพัฒนาสังคมฯ ● คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย: ซากีย์ พิทักษ์कुมพล กรรมการฝ่ายวิชาการและการศึกษา ● กระทรวงยุติธรรม: ปิติกาญจน์ สิทธิเดช รองอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ● สำนักบังคับใช้กฎหมายและสิทธิมนุษยชน กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า: พล.ต.ชวลิต เรียนแจ้จ้ง ผู้อำนวยการ ● องค์การเพื่อความเสมอภาคระหว่างเพศและเสริมพลังของผู้หญิงแห่งสหประชาชาติ (ยูเอ็นวีเมน): โรเบอร์ตา คล้าค ผู้อำนวยการ สำนักงานภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกและผู้แทนประจำประเทศไทย <p>ดำเนินรายการโดย: อังคณา นิละไพจิตร : ประธานมูลนิธิยุติธรรมเพื่อสันติภาพและ</p> <p style="text-align: center;">อนุกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์ด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ</p> <p style="text-align: center;">สุพัตรา ภูธรานุสรณ์: ผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิผู้หญิง</p>
12:45 – 13:00	กล่าวปิดโดย ศ.ดร.อมรา พงศาพิชญ์ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ร่วมบันทึกภาพกลุ่ม
13:00	รับประทานอาหารกลางวัน